

Luomukeruuotteet - selvitys

Lapin luomukeruuseen soveltuvalta n. 7 milj. ha:n alueelta kerätään runsaasti luonnonmarjoja. Keskimääräinen mustikkasato on n. 60 milj. kg ja puolukkasato yli 82 milj.kg/v. Nykyään luonnosta kerätään myös merkittäviä määriä luontaistuote- ja kosmetiikkateollisuuden raaka-aineita.

Luonnonraaka-aineiden vastaanotto sekä tavanomaisena että luomuna aiheuttaa eri työvaiheissa lisäkustannuksia. Keruuotteiden ostajien taholta on esitetty hankevetäjille toimenpiteitä luomukeruuotteiden saatavuuden parantamiseksi. Tämän pohjalta selvitettiin keruuluomun nykytilannetta ja merkitystä eri toimijatahojen kannalta ja tuotiin esiin tärkeimpiä kehittämiskohteita ja –ideoita.

Selvityksen teki ProAgraria Lapin elintarvike- ja luonnontuotealan koordinaatiohankkeen aloitteesta Kirsi Jokela (RAMK/Palvelualat). Luonnontuotealan teemaryhmä perusti luomutyöryhmän joka tuki Kirsi Jokelan työtä. Työryhmässä olivat mukana Markku Kivelä, RAMK/Luonnonvara- ja ympäristöala, Arja Moilanen, Lapin TE-keskus, Visa Veijola, Rasterix/ Kainuu, Eija Vuorela, Lapin 4H-piiri ja teemaryhmän jäsen Irja Mäkitalo, ProAgraria Lappi,

1. Luomutoimijoiden kokemuksia

Selvitystä varten haastateltiin kuutta luomukeruuotteita välittävää yritystä Lapin ja Kainuun alueella. Vuosittain välitetyt luomumarjamäärät vaihtelivat pienempien yrittäjien 15 000 – 45 000 kilosta isojen yritysten 150 000 – 200 000 kiloon.

Yrittäjien suhtautuminen kyselyyn oli positiivista ja toiminnan kehittäminen koettiin tärkeäksi. Toivomus on, että kaikki lappilaiset marjat pystyttäisiin markkinoimaan luomuna. Tämä helpottaisi ostotoimintaa ja varastointia sekä parantaisi kilpailukykyä.

2. Luomuvalvonnan käytännön kokemuksia

Ydinkysymys on halutaanko kaikki keruuotteet luomuna vai onko luomukeruuote vain marginaalinen? Luomuvalvonnan maksumiehinä toimivat viime kädessä yrittäjät ja jatkojalostajat ja jos valvontajärjestelmään kuulumisesta ei saada hyötyä, siitä ei kannata/haluta maksaa.

Luomukeruun käytännön tasolla on tiettyjä ongelmia. Keruualueet Lapin alueella ovat paikoin repaleiset, mikä vaikeuttaa ostajien tilannetta. Jos keruualueet olisivat laajat ja yhtenäiset, tuotteen alkuperän osoittaminen olisi helpompaa. Yrittäjien toivomus on, että koko Lappi saataisiin luomukeruualueeksi, mutta siihen on vaikea päästä. Karttapäivityskustannukset voivat vuosittain vaihdella suuresti, mutta toimijoilta perittäviä maksuja ei voi muuella samassa suhteessa. Periaatetta miten ja minkä tahojen kesken kustannukset jaetaan, ei ole määritetty.

Keruualueiden ja toimijoiden hyväksymisestä valvontajärjestelmään vastaa TE-keskus, mutta kun keruuotteita aletaan ostaa ja välittää, valvonta siirtyy Eviralle. Valvontaviranomaisten kannalta toiminta on sirpaleista ja viranomaisroolit vaativat selkiyttämistä. Toimijat, hankeväki ja tarkastajat tuovat kentältä erilaisia viestejä TE-keskukseen ja tiedon pitäi-

si välittyä myös Eviraan. Kentällä on vaikea tietää, mitä ohjeistetaan. Eviran toimialueeseen kuuluu luomuvalvonta koko maassa josta Pohjois-Suomen luomukeruuotanto on pieni osa. Yksi ratkaisu tähän voisi olla, että Eviralla olisi Pohjois-Suomessa (Lappi, Kainuu, Pohjois-Pohjanmaa, mahd. Pohjois-Karjala) henkilö, joka vastaisi luomukeruuotoiminnan valvonnasta kaikilta osin (alueet ja toimijat). Tämä selkiyttäisi ohjeistamista ja viranomaisten toimintaa.

3. Luomutuotteiden markkinoista

Finfood Luomun tiedotteen (13.2.2007) mukaan suomalaisilla luomutuotteilla on kysyntää ulkomailla ehkä jopa enemmän kuin kotimaassa. Vienti kasvaa ja erityisesti luonnonkosmetiikkaraaka-aineille on kysyntää. Luonnosta saatavat itsehoitotuotteet ovat maailmalla kasvava trendi: utteet, kosmetiikka ja voiteet käyvät kaupaksi. Marjatalojen mukaan metsämarjoille luomu ei ulkomailla tuo kovin paljon lisäarvoa, siellä arvostetaan erityisesti marjojen alkuperää ja terveysvaikutteisuutta. Vientiä vaikeuttaa se, että entiset itäblokin maat ja Venäjä sertifioivat luomuksi valtion omistuksessa olevat metsämaansa ja tuovat markkinoille suuret määrät luomumarjaa.

4. Elintarvikeketjun ja kuluttajien kokemuksia luomutuotteista

Kauppanäkökulmasta luomu ei ole ollut kovin houkutteleva vaihtoehto, sillä osa tuotteista on mennyt huonosti kaupaksi. Pienten tuote-erien käsittely aiheuttaa enemmän kustannuksia kuin tavanomaisesti tuotettujen sujuva käsittely. Myös elintarviketeollisuuden kokemusten mukaan luomutuotteiden käyttö on jossain määrin ongelmallista. Epävarmuutta luomun tulevaisuuden suhteen aiheuttaa myös epäily, että kuluttajat positii-visesta suhtautumisestaan huolimatta eivät ole halukkaita maksamaan luomuelintarvikkeista riittävää lisähintaa.

5. Tärkeimpiä kehittämiskohteita ja –ideoita

Toiminnan näkyvyys:

- Luonnontuotealan teemaryhmä arvostaa ja pitää tärkeänä Pohjois-Suomen luomukeruuotoiminnan kehittämistä, joten aiheella on myös valtakunnallista painoarvoa.
- Luomukeruuotoiminnalle tulisi luoda valtakunnallinen näkyvyys ja ilme

Käytännön toiminnan kehittäminen:

- Selvitetään voisiko karttoja päivittää ja ylläpitää viranomaispalveluna Internetissä. Toiminto on jo käytössä joillakin aloilla ja tarpeellisia karttoja pystyy itse tulostamaan. Karttojen päivittäminen Maanmittaushallituksen kanssa on kallista ja työlästä
- Tarvitaan koulutusta ja materiaalia luomumarjan osto- ja välitystoiminnan tueksi.

Tutkimustulosten ja –toiminnan hyödyntäminen:

- Marjoihin ja rohdoskasveihin liittyviä tutkimustuloksia tulkittava palvelemaan käytännön toimintaa. Esim. mustikan markkina-arvo on jo kasvanut näkyvän tutkimus- ja hanketoiminnan kautta.
- Luonnonmarjojen satoa parantavat toimenpiteet ovat tulossa, mikä on niiden vaikutus ja merkitys keruuotoiminnalle? (ns. puoliviljellyt luonnonmarjat)

Alueiden välinen yhteistyö ?

- Mitkä alueet mukaan ?
- Selvitys- ja sitouttamishanke ennen käytännön työmallin hankkeistamista?